

Šiek tiek apie motyvaciją: kitas kampas

Pastaruoju metu dažnai kalbama apie motyvaciją ir jos stoką, tačiau dažnai nesusimąstome, ar mes suvokiame kas tai yra. Lietuvos žiniasklaidoje mes dažnai matome, kaip įmonės skundžiasi nemotyvuotais darbuotojais, tačiau pačios reikalauja vis didesnio lojalumo iš darbuotojo, mokėdamos minimalią algą ir dalindamos tuščius pažadus savo darbuotojams. Ar gali šios įmonės, veikdamos greitų pokyčių ir netikrumo persmelktoje ekonominėje terpėje, tikėtis, jog jų darbuotojai į darbą įneš savo širdis ir protus? Greičiausiai, ne. Pažiūrėkime į motyvaciją kiek kitu kampu.

Motyvacija (pranc. motif – skatinamoji priežastis, veiksmo pagrindas) – psichofiziologinis procesas, reguliuojantis asmenybės veiklą ir santykius. Motyvacija žmogų perkelia iš nuobodulio į susidomėjimą. Psichologinėje literatūroje motyvais įvardinami vidiniai veiksniai, kurie lemia realią, kryptingą veiklą. Motyvacijos teorijose paprastai dėmesys sutelkiamas į asmens tam tikro elgesio/veiksmo priežastis ir sąlygas, kurios suteiktų galimybę pasiekti maksimalią motyvaciją. Motyvaciją galima apibrėžti kaip fizinės ir psichinės energijos kiekį, kurį žmogus skiria savo veiklai.

Kaip atsiskleidžia motyvacija? Kada mes galime teigti, jog žmogus motyvuotas? Dažniausiai minimi šie motyvaciniai dariniai: poreikiai, interesai, vertybės, pažiūros, prasmės, idealai, įsitikinimai, santykis, siekiai, polinkiai ir t.t. Motyvacija atsiskleidžia veiksmiais, veiksmų bei elgesio kryptimi, veiklos intensyvumu, patvarumu. Labai dažnai motyvacija yra vertinama kaip tam tikro asmens charakteristika, galbūt ne visai nekintanti, kaip amžius ir akių spalva, tačiau vis dėl to pakankamai stabili. **Tačiau reikėtų neužmiršti, kad motyvacija yra sąveikos tarp žmogaus ir tam tikrų situacijų, kurias jie randa aplinkoje, rezultatas. Todėl ji nėra ir negali būti stabili.**

Šiek tiek pakalbėkime apie pasiekimų motyvaciją, - mokykloje tai greičiausiai viena iš aktualiausių, dažniausiai minimų motyvacijų. Amerikiečių mokslininkas D. McClellandas, tyrinėjęs pasiekimų motyvaciją, ją apibūdino kaip **nuolatinį poreikį stiprinti savo įgūdžius ir atlikti darbą pagal tobulumo standartus**. Nors individualiai nustatomi tobulumo standartai yra laikomi vienu iš pagrindinių pasiekimų motyvų ir dominuoja pasiekimų motyvacijos apibrėžimuose, kiti autoriai teigia, kad veiklai motyvuoja ne tik siekis ką nors tobulai atlikti, bet ir noras sunkiai dirbti, materialinės gerovės, dominavimo, konkuravimo, statuso bei meistriškumo siekiai.

Galime pasidžiaugti, jog motyvacija domėjosi bei tyrė ir lietuvių psichologai. Vienas iš įžymiausių lietuvių psichologų, tyrinėjusių motyvaciją, yra V. Viliūnas. Jis atkreipė dėmesį į emocijų fenomenologiją: emocijas traktavo kaip subjektyvią poreikių egzistavimo formą, pagrindinį veiklos skatintoją ir reguliatorių. Remdamasis biologinės motyvacijos mechanizmais V. Viliūnas gilinasi į žmogaus elgesio motyvaciją.

V. Viliūnas pateikė emocinę motyvacijos koncepciją, kurioje teigė, jog poreikių aktualizavimo atspindėjimas psichikoje vyksta kiek kitaip nei kitų objektyvių įvykių atspindėjimas. Taip yra todėl, nes psichinis vaizdinys, kaip potencialių veiksmų laukas, turi būti aprūpintas specialiu mechanizmu, kuris suardytytų balansą tarp vienodai galimų veiksmų ir nukreiptų individą pasirinkti vieną iš jų. Pasak autoriaus, gyvi organizmai, turintys psichiką, ne tik atspindi aplinką, bet tam tikru būdu, dėl emocinių išgyvenimų, yra lanksčiai nukreipiami patenkinti poreikius kintančioje aplinkoje. V. Viliūnas rėmėsi specifine instinkto evoliucinės raidos interpretacija, anot kurios, instinktas, kaip elgsenos pavidalas, pamažu modifikavosi į instinktą kaip emocijų išreiškiamą sudėtingą paveldėtą motyvaciją.

Taigi, apibendrinant galima būtų pasakyti, jog motyvaciniai procesai yra sudėtingi ir tik atidžiai panagrinėję tam tikras konkrečiaus mokinio situacijas, gebėjimus, nuostatas, svajones, artimiausią aplinką, reikšmingus jam žmones ... galime bandyti spėti: kodėl jis nemotyvuotas?

Parengė psichologė Lidiya Janušonienė, remdamasi šiais šaltiniais:

V. Viliūnas. Motyvacijos raidos psichologija. 2006

D. C. McClelland. Human motivation. 1987